JEZUSOWA MIŁOŚĆ – DYNAMIZM SPRAWCZY „NOWEGO PRZYMIERZA"

Ks. Artur Malina

Albert Vanhoye, ***Vivere nella Nuova Alleanza. Meditazioni bibliche***, ADP, Roma [2]1999, s. 250.

Autor jest emerytowanym profesorem Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie. W pierwszej połowie lat sześćdziesiątych jego rozprawa doktorska na temat struktury literackiej Listu do Hebrajczyków stała się kamieniem milowym w egzegezie tej bogatej na płaszczyźnie teologicznej i arcytrudnej w warstwie literackiej księgi NT. Odkrytą strukturę przyjęto w większości wydań tekstu biblijnego oraz zaakceptowano w wielu opracowaniach naukowych. Pierwsza monografia A. Vanhoye'a wyznaczyła kierunek większości jego dalszych badań oraz wykładów monograficznych. Wśród książek wielką rolę odegrały monografie teologiczno-biblijne na temat kapłaństwa Nowego Przymierza oraz rozprawy egzegetyczne dotyczące pierwszych rozdziałów Listu do Hebrajczyków. Ostatnio ukazał się komentarz Listu do Galatów. Autor w ostatnich dwóch dekadach pełnił szereg bardzo ważnych funkcji w instytucjach naukowych o randze światowej: był rektorem *Biblicum*, prezydentem *Studiorum Novi Testamenti Societas* oraz przez dwie kolejne kadencje sekretarzem Papieskiej Komisji Biblijnej. Kierował pracami, które doprowadziły do publikacji dwóch znaczących dla biblistyki katolickiej dokumentów PKB: *Interpretacja Biblii w Kościele* oraz *Naród żydowski i jego Święte Pisma w Biblii chrześcijańskiej*.

Opublikowana przez rzymskie wydawnictwo jezuitów książka nie ma charakteru ściśle naukowego, na co wskazuje już sam podtytuł *Medytacje biblijne*. Pozycja jest zbiorem konferencji wygłoszonych w ramach rekolekcji włoskich wspólnot sióstr NSPJ. Pierwotne przeznaczenie tekstu oraz brak bibliografii i przypisów nie powinny sugerować, że treść odstaje poziomem od publikacji typowo naukowych. Charakterystyczną cechą publikacji wybitnych egzegetów *Biblicum* okresu posoborowego (I. de la Potterie, L. Alonso-Schökel) jest ograniczenie do minimum formalnego aparatu w komentarzach o charakterze naukowym. Brak tego aparatu w pozycji A. Vanhoye'a uzasadniony jest nie tylko rodzajem wypowiedzi i potrzebami ich pierwszego adresata, ale wynika także z rzeczywistej oryginalności zamieszczonych treści. Podobnym walorem wyróżnia

się prezentacja tekstów biblijnych, które nie są przywoływane za pomocą długich serii sigli biblijnych (zazwyczaj nie kojarzonych przez czytelnika z konkretnym tekstem, a z powodu ich ilości bardzo rzadko wyszukiwanych). W całej rozciągłości cytowane są natomiast najważniejsze teksty, co ułatwia podążanie za wywodem autora. Ponadto odwołuje się on do tekstu oryginalnego (Biblia Hebrajska, Septuaginta, grecki Nowy Testament), przytaczając najważniejsze wyrazy w ich oryginalnym brzmieniu i poprawiając nowożytne przekłady, a zwłaszcza tłumaczenia będące w liturgicznym użyciu.

Wspólnym tematem wszystkich rozważań biblijnych są zagadnienia, które stanowiły przedmiot wcześniejszych badań autora: Nowe Przymierze oraz kapłaństwo i ofiara Chrystusa. W przedstawieniu tych tematów punktem odniesienia jest nie tylko List do Hebrajczyków, ale też i inne teksty. Dwadzieścia sześć rozważań jest pogrupowanych w pięć rozdziałów koncentrujących się wokół następujących tematów: Boża propozycja życia we wspólnocie; zagadnienie odpowiedzi człowieka na tę propozycję w przyjęciu postaw wiary i zawierzenia; problem przyjęcia obietnicy Nowego Przymierza, głoszonej przez proroków i potwierdzonej w Ewangelii; zrozumienie rzeczywistości Nowego Przymierza na podstawie Ostatniej Wieczerzy, w której Jezus ofiaruje swoją krew jako „krew przymierza" oraz na podstawie drogi Pana, polegającej na ofierze z samego siebie; związki między Nowym Przymierzem a zmartwychwstaniem oraz ich konsekwencje dla życia chrześcijan.

Medytacje biblijne charakteryzują się zarówno przejrzystością wyjaśnień, jak i głębią oryginalnej teologii biblijnej, która jest zawsze oparta na precyzyjnej analizie tekstów i skoncentrowana na najbardziej istotnych problemach. Przykładem umiejętnego połączenia tych dwóch cech może być przedstawienie sytuacji Chrystusa w definicji bytowania Syna Bożego: „promieniowanie chwały Bożej i odbicie Jego istoty" (Hbr 1,3). Określenia te przywołują, zdaniem A. Vanhoye'a, wyrażenie z Księgi Mądrości, w której Mądrość jest „wypływem chwały Bożej [...] odbi-

ciem światła wiecznego [...] obrazem Jego dobroci" (Mdr 7,25-26). Komentujący jednak zauważa, że wyrażenia z Listu do Hebrajczyków idą dalej niż Stary Testament, ponieważ podkreślają jednocześnie rozróżnienie między dwoma Osobami Ojca i Syna oraz ich nierozdzielną jedność: „[...] promieniowanie nie może być oddzielone od źródła światła [...]. Pomiędzy osobą a jej obrazem (jej przedstawieniem) występuje rozdzielenie, odbicie powstaje natomiast dzięki bezpośredniemu kontaktowi, stąd jest wierniejsze. Syn nie jest odtworzeniem Boga na odległość, ale bezpośrednim wyrazem Bożej istoty" (ss. 20-21).

Tekst medytacji obfituje w liczne twierdzenia stanowiące syntezę szczegółowej i dokładnej egzegezy licznych tekstów biblijnych. Przedstawia jednak nie etapy pracy egzegety, lecz jej rezultaty. Nie brak w nim definicji. Nie są one jednak spekulacją oderwaną od Objawienia, ponieważ wszystkie mają za podstawę teksty Pisma Świętego.

Dzięki tym syntetycznym ujęciom poznać można różnicę między przymierzami odnawianymi a Nowym Przymierzem oraz dowiedzieć się, na czym polega niepowtarzalność ofiary Chrystusa i jedyność Jego kapłaństwa, jaka jest istota kapłaństwa powszechnego, jaka jest różnica między nim a kapłaństwem służebnym i jakie jest uzasadnienie dla konieczności tego drugiego. Dzięki tej pozycji czytelnik odkrywa imię Chrystusa objawione w pierwszym rozdziale Listu do Hebrajczyków, dostrzega pełniej sens arcykapłańskiego urzędu Chrystusa na tle historii zbawienia oraz dziejów narodu izraelskiego okresu Drugiej Świątyni, poznaje istotne różnice między odpowiedzią Maryi a reakcją Zachariasza na dwa zwiastowania, zwraca uwagę na zmianę w istocie kapłańskiej posługi, która dokonała się w osobie Chrystusa i w Jego działalności, rozumie lepiej sens Jego bezgrzeszności nieodłącznej od solidarności z grzesznikami, dowiaduje się o wzajemności postaw prośby i ofiary, otrzymuje definicję modlitwy jako aktu zjednoczenia woli ludzkiej z wolą Bożą...

Można dalej wymieniać liczne walory tej nieobszernej książki. Można zauważyć też pewne braki. Na począt-

ku powinna być przedstawiona przynajmniej w zarysie struktura literacka Listu do Hebrajczyków. Brak ten sprawia, że czytelnik nie wie, do której części autor odnosi się w swoich analizach (s. 15-16). Seria cytatów obszernych fragmentów biblijnych powinna być opatrzona komentarzem (s. 107-111). Twierdzenie o bezosobowym charakterze przymierza synajskiego jest nie do końca poprawne (s. 205), ponieważ obrzęd pokropienia krwią i słowa Mojżesza o krwi przymierza wyrażają interpersonalny charakter więzi (Wj 24,8).

Na koniec należy podkreślić jedną ważną cechę egzegezy A. Vanhoye'a. Prowadzi ona zawsze do teologii biblijnej. Autor w każdej analizie traktuje tekst biblijny jako fragment spójnej całości. Jest nią rzeczywistość Bożego Objawienia w historii, będąca podstawą jedności teologicznej całej Biblii.